

Soudní moc a brexit: Právní a politické důsledky kauz *Miller* a *Wightman*

IVO ŠLOSARČÍK*

Brexit and Judiciary: Political and Legal Consequences of Miller and Wightman Judgements

Summary: *The article maps how judgments of the United Kingdom courts (Miller I) and the Court of Justice of the European Union (Wightman) intervened in the Brexit process. Formally, the judicial intervention limited itself to the interpretation of the UK constitutional law (royal prerogative, parliamentary sovereignty) and the EU law (article 50 TEU, relation between the EU and international law). However, both judgments also had a broader impact on the political context of the Brexit process, the parliamentary control of the Brexit Agreement negotiation. Judicial intervention(s) thus not only clarified some aspects of the UK constitutional law and the EU legal order but also decreased the predictability of the Brexit process.*

Keywords: *Brexit, EU law, Supreme Court of the United Kingdom, Court of Justice of the EU, royal prerogative, parliamentary sovereignty, preliminary question, Vienna Convention on Law of Treaties, Sewel Convention*

Když 12. prosince 2019 získala britská konzervativní strana ve volbách do westminsterského parlamentu s 365 mandáty pohodlnou většinu, otevřela se cesta k závěrečné fázi brexitového procesu, završené vystoupením Spojeného království z Evropské unie. Mezi brexitovým referendem z června 2016 a koncem britského¹ členství v EU k 1. únoru 2020 přitom uplynulo více než tři a půl roku. K délce brexitového procesu přispěla kromě turbulencí v britské konzervativní straně, lavírování britských labouristů a kolidujících vyjednávacích strategií britského i unijního brexitového týmu rovněž dvojice rozhodnutí vrcholných soudů: Nejvyššího soudu Spojeného království v kauze *Miller*² a Soudního dvora Evropské unie (SDEU) v kauze *Wightman*.³

Intervence obou soudů nejen vyjasnila roli westminsterského parlamentu v rozhodování o brexitové smlouvě (*Miller I*) a právo britské vlády jednostranným rozhodnutím brexitový proces ukončit (*Wightman*), ale poskytla

i obecnější vhled do soudního chápání suverenity v kontextu evropské integrace nebo vztahu mezi unijním a mezinárodním právem. V neposlední řadě pak oba judikáty opět demonstrovaly snadnost a překvapivost, se kterou dokáže soudní moc pozměnit ústavně-právní prostor, ve kterém političtí aktéři působí.⁴

Mezery čl. 50 SEU

(Ne)možnost vystoupit z Evropské unie byla v akademické literatuře opakovaně rozebírána již v období před Lisabonskou smlouvou.⁵ Ve Spojeném království již jednou (1975) referendum o opuštění evropského integračního projektu proběhlo.⁶ O desetiletí později dokonce došlo k uzavření smlouvy vyčleňující část území (Grónsko) spadajícího pod suverunitu členského státu z působnosti unijního (resp. tehdejšího komunitárního) práva.⁷ Lisabonská smlouva přesto právní i politický

* Katedra evropských studií, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova. E-mail: slosarcik@fsv.cuni.cz. Text vznikl v rámci programu Progres Univerzity Karlovy Q18 – *Společenské vědy: od víceoborovosti k mezioborovosti* a Jean Monnet Centre of Excellence NIECE.

¹ V text je používán pojem „britský“ jako odkazující na Spojené království.

² *R (Miller) v Secretary of State for Exiting the European Union*. Rozhodnutí je někdy označováno zkráceně jako *Miller I*. Text rozsudku Nejvyššího soudu Spojeného království ke kauze *Miller I* je dostupný např. na <<http://www.bailii.org/uk/cases/UKSC/2017/5.html>>.

³ C-621/18 *Andy Wightman, Ross Greer, Alyn Smith, David Martin, Catherine Stihler, Jolyon Maughan, Joanna Cherry versus Secretary of State for Exiting the European Union* (zkráceně C-621/18 *Wightman*).

⁴ K brexitu se vztahuje i několik dalších soudních rozhodnutí na britské i unijní úrovni, jako rozsudek Nejvyššího soudu Spojeného království v kauze *R (Miller) versus The Prime Minister and Cherry v Advocate General for Scotland* (označované rovněž jako *Miller II* nebo *Miller/Cherry*), vykládající britská ústavní pravidla pro odročení parlamentu, anebo rozhodnutí SDEU v případě C-327/18 *RO* o aplikaci evropského zatýkacího rozkazu v brexitovém kontextu. Tento text se ale těmito kauzami podrobněji nezabývá.

⁵ ZBIRAL, R. Vystoupení z Evropské unie ve světle evropského a mezinárodního práva. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 7, str. 752–773.

⁶ Podrobněji o referendu v roce 1975 pojednává O'ROURKE, K. *A Short History of Brexit. From Brentry to Backstop*. Londýn 2019, str. 74–77.

⁷ WEISS, F. Greenland Withdrawal from the European Communities. *European Law Review*, 1985, roč. 10, č. 2, str. 177–185.

rámec pro vystupování z Evropské unie výrazně pozměnila, když do textu zřizovacích smluv vložila čl. 50 SEU. Samotná existence této exitové či e(u)xitové klauzule jako by naznačovala relativní nekomplikovanost a předvídatelnost celého případného exitového procesu. Zvyšovala tak pravděpodobnost, že některá z unijních zemí zkusí otestovat čl. 50 SEU v praxi – tak trochu ve stylu poznámky „pokud v první kapitole zmíníte pušku zavěšenou na stěně, v druhé nebo třetí kapitole musí být z této pušky vystřeleno. A nebude-li střílet, nesmí tam ani viset“, připisované A. P. Čechovovi.

Lisabonská smlouva přitom v čl. 50 SEU nastínila průběh případného vystupování z EU jen v relativně hrubých rysech. Není přitom jisté, zda vágnost, či dokonce mlčení čl. 50 SEU o některých prvcích exitového procesu jsou způsobeny spíše nedostatkem představitelství tvůrců Lisabonské smlouvy, anebo jsou naopak projevem jejich úmyslu nescházet příliš detailními pravidly proměnlivou realitu unijního politického života.⁸ Pro potřeby analýzy vlivu soudů na brexitový proces je vhodné předem zmínit, že čl. 50 SEU neposkytuje jasnou odpověď týkající se minimálně čtveřice otázek spojených s vystupováním z EU: 1) hranic respektování ústavní autonomie členského státu rozhodujícího se z EU vystoupit, 2) načasování oznámení úmyslu vystoupit Evropské radě, 3) formy a obsahu smlouvy o vystoupení z EU a jejího vztahu k postexitovému režimu mezi vystoupivším státem a EU-1 a 4) (ne)možnosti exitový proces jednostranně ukončit.

Podle prvního odstavce čl. 50 SEU se může unijní stát rozhodnout z EU vystoupit „v souladu se svými ústavními předpisy“. Exitová klauzule Lisabonské smlouvy tak replikuje odkaz na ústavní autonomii členských států obsažený v pravidlech pro změnu zřizovacích smluv (čl. 48 odst. 4 SEU) nebo smluv o přistoupení států k EU (čl. 49 SEU) a volněji odráží rovněž obecný princip respektu k ústavní identitě unijních zemí (čl. 4 odst. 2 SEU). I když debata o vymezení prvků národních ústavních systémů, které musí evropská integrace respektovat, není v současnosti ani zdaleka usazena,⁹ v souvislosti s brexitem se unijní instituce konfrontaci se Spojeným královstvím ohledně výkladu čl. 50 odst. 1 SEU

vyhnuly.¹⁰ Nerozporovaly pravidla pro účast v brexitovém referendu vylučující z hlasování některé skupiny osob (většinu nebritských unijních občanů žijících ve Spojeném království¹¹, britské občany žijící více než 15 let v zahraničí) s legitimním zájmem na jeho výsledku. Následně potvrdil prostor pro politické uvážení členských států nastavit si pravidla pro účely čl. 50 odst. 1 SEU rovněž SDEU, když se odmítl zabývat žalobou na platnost rozhodnutí Rady o zahájení brexitových jednání podanou skupinou britských občanů žijících mimo Spojené království, namítajících, že jim nebylo umožněno hlasovat v brexitovém referendu (T-458/17 *Shindler v. Rada*).

Exitová klauzule Lisabonské smlouvy rovněž mlčí o časové prodlevě mezi událostmi předvídanými v jejím prvním odstavci (vnitrostátní rozhodnutí o vystoupení z EU) a v odstavci druhém (oznámení úmyslu vystoupit Evropské radě). Mezi referendem z června 2016 a dopisem T. Mayové stálému předsedovi Evropské rady z března 2017 oznamujícím britský úmysl Evropskou unii opustit uplynulo devět měsíců. Devítiměsíční prodleva od června 2016 měla na fungování EU destabilizující dopad. Až do oznámení úmyslu vystoupit Evropské radě se totiž formálně na fungování unijního právního pořádku nic neměnilo. Samotný výsledek brexitového referenda nicméně zásadním způsobem pozměnil politický kontext fungování Evropské unie – do všech probíhajících politických procesů byl začleněn výhled britského vystoupení z EU. Změna politického kontextu měla i konkrétnější projevy, jako zrušení britského předsednictví Rady původně plánovaného na druhou polovinu roku 2017, personální výměnu na postu britského komisaře a změnu jeho portfolia anebo větší ochotu využívat pro jednání neformální Evropské rady, umožňující nepozvat britskou premiérku. I když je představitelná argumentace založená na principu loajální spolupráce, která by britskou stranu nutila odeslat brexitový dopis Evropské radě bez zbytečného odkladu poté, co dospěla k politickému rozhodnutí z EU vystoupit, unijní instituce ani státy EU27 nepodnikly formální kroky s cílem britské jednání urychlit. Z perspektivy role soudů je mlčení čl. 50 SEU o této časové dimenzi brexitového procesu důležité kvůli tomu, že

⁸ Srov. EECKHOUT, P. – FRANZIOU, E. Brexit and Article 50 TEU: A Constitutionalist Reading. *Common Market Law Review*, 2017, roč. 54, str. 695–734, zejména str. 703–707.

⁹ Např. VON BOGDANDY, A. – SCHILL, S. Overcoming absolute primacy: Respect for national identity under the Lisbon Treaty. *Common Market Law Review*, 2011, roč. 48, č. 5, str. 1417–1453, RAUCHEGGER, C. National constitutional rights and the primacy of EU law: M.A.S. *Common Market Law Review*, 2018, roč. 55, č. 5, str. 1521–1547.

¹⁰ Ke střetu by ale pravděpodobně došlo v okamžiku, kdy by britská procedura neodpovídala unijním hodnotám podle čl. 2 SEU, např. byla diskriminující podle rasového nebo genderového klíče. Srov. WALL, S. Leaving the EU? *European Public Law*, 2016, roč. 22, č. 1, str. 57–68.

¹¹ Volit mohli rezidenti s irským, kyperským a maltským občanstvím.

rozhodování britských soudů v kauze *Miller I* sice přispělo k prodloužení mezidobí mezi referendem a brexitovým dopisem Evropské radě, ale také umožnilo britským soudům rozhodnout v kauze *Miller I* bez časového tlaku, který by existoval, pokud by na unijní úrovni existovala pro informování Evropské rady nějaká lhůta. Navíc rozhodnutí v kauze *Miller I* poskytlo britské straně argument, že k ústavně konformnímu rozhodnutí o záměru z EU vystoupit došlo nikoliv v červnu 2016, ale až v březnu následujícího roku, když spuštění brexitového procesu schválil westminsterský parlament a vláda.

Na oznámení úmyslu státu z Evropské unie vystoupit Evropské radě by podle čl. 50 SEU měla navázat jednání mezi EU a vystupujícím státem, jejichž výsledkem by mělo být uzavření „dohody o podmínkách vystoupení, s přihlédnutím k rámci [...] budoucích vztahů [vystupujícího státu] s Uníí“. Toto

očekávání se v roce 2018 v praxi naplnilo dojednáním detailní (185 článků a tři protokoly) Smlouvy o vystoupení Spojeného království z Evropské unie (The Agreement on the Withdrawal of the United Kingdom from the European Union, dále jen „brexitová dohoda“) a mnohem stručnější Politické deklarace stanovující rámec budoucích vztahů mezi EU a Spojeným královstvím (Political Declaration Setting Out the Framework For the Future Relationship Between the European Union and the United Kingdom). Podstatná část politické debaty spojené v brexitem v roce 2019 se následně týkala (ne)možnosti obnovit jednání mezi Spojeným královstvím a EU a znovu vyjednat oba dokumenty, resp. o limitech jejich modifikace pomocí pouhých protokolů a výkladových prohlášení.¹²

Článek 50 SEU rovněž neřeší, zdali je možné jednou započatý proces vystupování z EU přerušit. Mlčení čl. 50 SEU proto umožnilo

Období	Fáze a hlavní události	Soudní intervence	Výsledek
6/2016–3/2017	Mezidobí mezi brexitovým referendem podle čl. 50 odst. 1 SEU a oznámením úmyslu vystoupit Evropské radě podle čl. 50 odst. 2 SEU: změna v čele britské vlády, spor mezi vládou a parlamentem o pravomoc rozhodnout o aktivaci brexitové procedury na unijní úrovni	Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojeného království v kauze <i>Miller I</i> (24. 1. 2017)	European Union (Notification of Withdrawal) Act 2017 Odeslání britského dopisu o úmyslu vystoupit z EU Evropské radě
4/2017–11/2018	Vyjednávání brexitové smlouvy a rámce postbrexitových vztahů: jednání mezi britským vládním týmem a Evropskou unií, jednající skrze Evropskou komisi, britské parlamentní volby a oslabení konzervativní premiérky T. Mayové, přijetí European Union (Withdrawal) Act 2018	Zahájení vnitrostátního řízení v kauze <i>Wightman</i> (19. 12. 2017), položena předběžná otázka SDEU (3. 10. 2018) Rozhodnutí SDEU v kauzách C-327/18 <i>RO</i> (19. 9. 2018) a T-458/17 <i>Shindler v. Rada</i> (26. 11. 2018)	Politická dohoda mezi vládou T. Mayové a EU o obsahu brexitové smlouvy a rámci postbrexitových vztahů
12/2018–3/2019	Debata o brexitové dohodě v Dolní sněmovně: Dolní sněmovna odmítá vládě povolit brexitovou dohodu podepsat a žádá obnovení brexitových jednání, příslib T. Mayové rezignovat	Rozhodnutí SDEU v kauze <i>Wightman</i> (10. 12. 2018)	Schváleno prodloužení lhůty pro vyjednávání brexitové smlouvy o šest měsíců
4/2019–10/2019	Debata o brexitové dohodě v Dolní sněmovně: B. Johnson premiérem, Dolní sněmovna nadále odmítá povolit vládě brexitovou dohodu podepsat, rebelie části konzervativních poslanců proti B. Johnsonovi, modifikace brexitové dohody, neúspěšná snaha odročit zasedání parlamentu	Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojeného království v kauze <i>Miller II</i> (24. 9. 2019)	Vyhlášeny předčasné volby Schváleno prodloužení lhůty pro vyjednávání brexitové smlouvy o tři měsíce
11/2019–1/2020	Závěrečná fáze brexitu: vítězství B. Johnsona v parlamentních volbách, souhlas Dolní sněmovny s podpisem brexitové dohody, schválení brexitové dohody Evropskou radou, Evropským parlamentem a britskou vládou	Hrozba EK žalobou na Spojené království za nevyslání komisaře do nové Komise	Spojené království vystupuje z EU

Zdroj: sestaveno autorem

¹² European Commission. *Press release. European Commission launches infringement proceedings against the UK following its failure to name a candidate for EU Commissioner*. Brusel: 14. 11. 2019.

skotskému soudu zformulovat a položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku ohledně pravomoci Spojeného království jednostranně brexitový proces ukončit. O názoru SDEU i argumentaci jednotlivých aktérů v této kauze pojednává část tohoto textu věnovaná kauze *Wightman*.

Tabulka na straně 3 poskytuje přehled fází brexitového procesu a souvisejících soudních intervencí.

Britské soudy a brexit: královská prerogativa a parlamentní suverenita

Britská vláda, parlament i odborná veřejnost se rozcházejí v názoru na způsob, jak z hlediska britského ústavního práva řádně dospět k rozhodnutí informovat Evropskou radu o úmyslu Spojeného království Evropskou unii opustit. Podle vlády mělo být vystoupení z EU otázkou zahraniční politiky a jako takové spadat pod královskou prerogativu, tj. být řízeno vládou bez výraznější intervence ze strany britského parlamentu. Ústavní pravidla pro královskou prerogativu předpokládají, že britský monarcha disponuje pravomocemi, které může vykonávat bez kontroly ze strany parlamentu. V současnosti je naprostá většina¹³ pravomocí spadajících pod královskou prerogativu vykonávána panovníkem „na radu premiéra nebo člena kabinetu“, a vláda tedy kontroluje výkon královské prerogativy v praxi. Katalog aktivit spadajících pod královskou prerogativu postrádá jasnou regulatorní logiku a sahá od omilostnění v trestních věcech přes udělování řádů a vyznamenání až po mnoho aspektů zahraniční politiky, nebo dokonce vydávání britských cestovních pasů.¹⁴ Právě o zahraničněpolitickou královskou prerogativu, zahrnující právo uzavírat a vypovídat mezinárodní smlouvy, se opírala argumentace britská vláda.

Vládnímu výkladu ústavní dimenze brexitu se ale téměř okamžitě po referendu¹⁵ postavil názor části parlamentu i akademické obce, který poukazoval na skutečnost, že brexitem

dojde k omezení práv občanů garantovaných nejen britským členstvím v EU, ale rovněž britskými zákony ošetřujícími členství Spojeného království v Evropské unii. Ke kritikům vládní snahy podřadit spuštění brexitového procesu pod královskou zahraničněpolitickou prerogativu se přidala rovněž skotská vláda a parlament, které upozorňovaly na skutečnost, že část unijní agendy, od které by bylo Spojené království v důsledku brexitu odstřiženo, je po devoluci regulována skotskými (a analogicky velšskými a severoirskými) institucemi.

Hranice, nebo dokonce samotná existence královské prerogativy nejsou určeny legislativou a pochopitelně ani (neexistujícím) ústavním textem. Královská prerogativa je výsledkem vývoje britského ústavního práva, během kterého docházelo ve sporech mezi exekutivou a parlamentem k vymezování agendy kontrolované parlamentem skrze přijímané zákony a oblasti, kde je regulace ponechána na diskreci exekutivy (panovníka nebo kabinetu), konající bez nutnosti nalézt legislativní základ pro svou činnost. Britské soudy proto přistupovaly ke kontrole výkonu královské prerogativy tradičně velmi opatrně.¹⁶ Přesto ale britské soudy např. prohlásily, že vláda nemůže svým chováním založeným na královské prerogativě zmařit vůli parlamentu vyjádřenou v podobě řádně přijatého zákona.¹⁷

Radikálně odlišné názory na rozložení ústavních pravomocí při aktivaci brexitové procedury v kombinaci s procesními specifiky britského právního systému umožnily, aby se relativně krátce po brexitovém referendu do debaty zapojily přímo britské soudy. Již několik dní po referendu dva britští občané, Gina Miller(ová) a Deir Dos Santos¹⁸, požádali Vrchní soud Anglie a Walesu (High Court of Justice, Queen's Bench Division) o vydání deklaratorního rozsudku určujícího, zda aktivace brexitového procesu na unijní úrovni (tj. oznámení o britském záměru z EU vystoupit předané Evropské radě) spadá pod královskou prerogativu, anebo zda musí aktivaci brexitového procesu schválit parlament.

¹³ Jednou z mála výjimek je udělování Podvazkového řádu, Řádu bodláku, Řádu za zásluhy nebo Královského Viktoriina řádu, kde je rozhodnutí ve výlučné diskreci panovníka.

¹⁴ O výčet se pokusil dokument Ministry of Justice. *Review of the Executive Royal Prerogative Powers: Final Report*. Londýn 2009, str. 31–34.

¹⁵ Shrnutí prvních kritických reakcí obsahuje POUPA, J. Soudní spory o roli parlamentu v procesu brexitu. In: Wint, J. – Antoš, M. (eds.). *Brexit v zrcadle ústavního práva*, Praha 2019, str. 93–94.

¹⁶ BEINLICH, L. Royal Prerogative. In: Grote, R. – Lachenmann, F. – Wolfrum, R. (eds.). *Max Planck Encyclopedia of Comparative Constitutional Law*, 2017. Oxford Constitutional Law. Dostupné na <<http://oxcon.ouplaw.com/home/MPECCOL>>.

¹⁷ Například v kauze *Fire Brigades Union (R v Secretary of State for the Home Department ex parte Fire Brigades Union)* z roku 1995 soudy posuzovaly situaci, kdy byla přijata legislativa zavádějící systém finančních kompenzací pro oběti trestné činnosti. Tato legislativa stanovila, že ministr vnitra má svým rozhodnutím určit, od kterého data bude celý kompenzační mechanismus aktivován. Ministr tak nejen neučinil, ale dokonce prohlásil, že rozhodnutí o datu spuštění nehodlá vydat ani v budoucnosti. I když ministr argumentoval vládní prerogativou, podle názoru soudců došlo ministrovým chováním ke zneužití prerogativy a k porušení zákona.

¹⁸ První procesní kroky učinil pan Deir Dos Santos již čtyři dny po referendu, o šest dnů později jej následovala Gine Miller(ová). Vrchní soud se začal nejdříve zabývat podáním paní Miller(ové) a Dos Santos byl do řízení připuštěn jako vedlejší účastník.

Prvoinstanční Vrchní soud (rozhodnutím ze dne 7. listopadu 2016) prohlásil, že královská prerogativa neposkytuje ministrovi právo oznámit podle čl. 50 SEU záměr Spojeného království vystoupit z Evropské unie („the Secretary of State does not have power under the Crown’s prerogative to give notice pursuant to Article 50 of the Treaty on European Union for the United Kingdom to withdraw from the European Union“ – bod 111 rozsudku Vrchního soudu), a následně jeho názor potvrdil v odvolacím řízení rovněž Nejvyšší soud Spojeného království (rozhodnutím ze dne 24. ledna 2017).

Jádrem soudní argumentace se stalo přesvědčení, že brexit bez zapojení parlamentu by ve svém důsledku vyprázdnil (v českém kontextu se nabízí až pojem „vytuneloval“) britskou legislativu zajišťující efektivitu britského členství v EU, což by bylo v rozporu s principem suverenity westminsterského parlamentu. Nejvyšší soud zdůraznil, že členství v EU se netýká jen mezinárodních závazků Spojeného království, ale vytváří značně komplexní síť závazků a oprávnění pro subjekty nacházející se uvnitř Spojeného království, ve které jsou práva navázaná na evropskou integraci často jen stěží oddělitelná od práv vycházejících výlučně z vnitrobritských pramenů („the EU Treaties not only concern the international relations of the United Kingdom, they are a source of domestic law, and they are a source of domestic legal rights many of which are *inextricably linked with domestic law from other sources*“ – bod 86 rozsudku Nejvyššího soudu, důraz doplněn autorem). Proto podle britských soudců není brexit pouhým krokem směřujícím k vypovězení mezinárodní dohody, který by spadl pod královskou prerogativu uzavírat a vypovídat mezinárodní smlouvy, ale mnohem komplexnější zásahem do ústavního a institucionálního systému Spojeného království („the EU Treaties as implemented pursuant to the 1972 Act were and are *unique in their legislative and constitutional implications*. In 1972, for the first time in the history of the United Kingdom, a dynamic, international source of law was grafted onto, and above, the well-established existing sources of domestic law: Parliament and the courts“ – bod 90 rozsudku Nejvyššího soudu, důraz doplněn autorem). I když výkon královské prerogativy při uzavírání nebo vypovídání mezinárodních smluv může mít vliv na kontext nebo empirie vnitrostátní aplikace britských zákonů, nesmí přímo měnit zákony přijaté britským parlamentem (body 52 až 53 rozsudku Nejvyššího soudu).

V tomto ohledu je zajímavá skutečnost, že rozsudky v kauze *Miller I* neřeší otázku, zda by mohla britská vláda notifikaci záměru vystoupit z EU jednostranně vzít zpět. Místo toho s aktivací brexitové procedury podle čl. 50 SEU oba britské soudy implicitně zacházejí jako s aktem neodvratitelně vedoucím k brexitu – což jen posiluje argumentaci ve prospěch nutnosti zapojit britský parlament; v opačném případě by mohla být vládní aktivace čl. 50 SEU vykládána jen jako „testování terénu“ pro případnou (byť možná zásadní) revizi vztahů mezi Spojeným královstvím a EU27.

Ani výsledek brexitového referenda nic nezměnil na právním vztahu mezi pravomocemi parlamentu a královskými prerogativami týkajícími se evropské integrace. Referendum je podle rozsudku v kauze *Miller* pouze politickou událostí, byť událostí významnou. Výsledek referenda suverenitu parlamentu nezměnil, vyslal jen silný politický vzkaz politikům v parlamentu zasedajícím (bod 124 rozsudku Nejvyššího soudu). I nadále je ale k ústavně konformnímu provedení výsledku brexitového referenda zapotřebí zákona přijatého parlamentem („Where, as in this case, implementation of a referendum result requires a change in the law of the land, and statute has not provided for that change, the change in the law must be made in the only way in which the UK constitution permits, namely through Parliamentary legislation“ – bod 121 rozsudku Nejvyššího soudu).

Podle soudců v kauze *Miller* sice parlamentní suverenita vyžaduje souhlas britského parlamentu s aktivací procesů předvídaných čl. 50 odst. 2 SEU, parlamentní souhlas ale nemusí být nijak detailní („What form such legislation should take is entirely a matter for Parliament. [...] There is no equivalence between the constitutional importance of a statute, or any other document, and its length or complexity“ – bod 122 rozsudku Nejvyššího soudu). Dost možná by britským soudům postačilo i obecné zmocnění v předbřevitové legislativě týkající se evropské integrace (např. European Union Act z roku 2008 nebo European Union Referendum Act z roku 2015); odpovídající „exitová“ klauzule se zde nicméně nevyskytovala.

Na rozdíl od prvoinstančního rozsudku nerozhodl Nejvyšší soud Spojeného království v kauze *Miller* jednomyslně. Svě disenty vůči většinovému stanovisku zformulovali tři soudci, z nichž nejdetailnější analýzu alternativního pohledu na královskou prerogativu v kontextu evropské integrace poskytl

lord Reed. Podle jeho názoru britská legislativa zajišťující působení unijního práva na britském území garantuje britským občanům práva jen za podmínky, že bude členství Spojeného království v Evropské unii pokračovat. Když Spojené království z EU vystoupí, zánik práv nebude podle lorda Reeda důsledkem výkonu královské prerogativy, ale bude důsledkem pravidel zakomponovaných od samého počátku do britské legislativy přijaté parlamentem („If Parliament grants rights on the basis, express or implied, that they will expire in certain circumstances, then no further legislation is needed if those circumstances occur. If those circumstances comprise the UK's withdrawal from a treaty, the rights are not revoked by the Crown's exercise of prerogative powers: they are revoked by the operation of the Act of Parliament itself“ – bod 219 rozsudku Nejvyššího soudu, dissent lorda Reeda). Se zánikem práv britských občanů v jiných unijních státech se pak dissent vypořádává stručně prohlášením, že z perspektivy britského ústavního pořádku nic nebrání, aby výkon královské prerogativy modifikoval individuální práva garantovaná právem jiného státu („In so far as the Miller claimants place reliance on rights under EU law as given effect in the legal systems of other member states, [...] there is no rule which prevents prerogative powers being exercised in a way which alters rights arising under foreign law“ – bod 220 rozsudku Nejvyššího soudu, dissent lorda Reeda). Na obecnější rovině pak lord Reed zdůraznil význam politické odpovědnosti vlády vykonávající královskou prerogativu v britském ústavním systému, přičemž soudy by měly přistupovat ke snaze o soudní kontrolu této odpovědnosti s velkou obezřetností. („Courts should not overlook the constitutional importance of ministerial accountability to Parliament [...]. For a court to proceed on the basis that if a prerogative power is capable of being exercised arbitrarily or perversely, it must necessarily be subject to judicial control, is to base legal doctrine on an assumption which is foreign to our constitutional traditions. *It is important for courts to understand that the legalisation of political issues is not always constitutionally appropriate, and may be fraught with risk, not least for the judiciary*“ – bod 240 rozsudku Nejvyššího soudu, dissent lorda Reeda, důraz doplněn autorem).

Relativně stručně se Nejvyšší soud vypořádal s otázkou, zda britské ústavní právo

garantuje právo na zapojení do aktivace brexitového procesu také parlamentům ve Skotsku, Walesu nebo Severním Irsku. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že nikoliv. V legislativní praxi westminsterského parlamentu se sice uplatňuje tzv. Sewelovo pravidlo či zvyklost (Sewel Convention),¹⁹ podle kterého westminsterský parlament sice má i po devoluci pravomoc přijímat legislativu týkající se jakékoliv agendy, ale v praxi zákony týkající se záležitostí spadajících do pravomocí regionálních parlamentů nevydává anebo jejich přijetí nejdříve předjedná se svými regionálními protějšky. Podle Nejvyššího soudu je ale Sewelovo pravidlo pouze politické povahy (bod 144 rozsudku Nejvyššího soudu) a přes jeho význam při prevenci konfliktů v legislativním procesu ho britské soudy nemohou vynucovat („The Sewel Convention has an important role in facilitating harmonious relationships between the UK Parliament and the devolved legislatures. But the policing of its scope and the manner of its operation does not lie within the constitutional remit of the judiciary, which is to protect the rule of law“ – bod 155 rozsudku Nejvyššího soudu).

Soudní rozhodnutí v kauze *Miller I* vedlo k přijetí legislativy posilující parlamentní kontrolu nad brexitovým procesem, a to dokonce nad rámec požadovaný v rozsudku Nejvyššího soudu. Kauza *Miller I* výrazně ovlivnila i závěrečnou fázi brexitového procesu poté, co již byl na politické úrovni dojednaný mezi britskou vládou a unijními vyjednavací obsah dohody o vystoupení Spojeného království z Evropské unie. Do této závěrečné fáze brexitu ale rovněž zasáhlo rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie v kauze *Wightman*, o kterém pojednává následující sekce tohoto článku.

Soudní dvůr EU a brexit: suverenita unijního státu a principy mezinárodního práva

Jak již bylo zmíněno, Nejvyšší soud se v rozsudku v kauze *Miller I* nevyjádřil k otázce, zda by Spojené království mohlo své odcházení z EU jednostranně ukončit. Se žádostí na vydání deklaratorního rozsudku vyjasňujícího pravomoc a podmínky, za kterých by mohla britská vláda odvolat oznámení adresované Evropské radě podle čl. 50 odst. 2 SEU, se na skotský soud obrátila v prosinci 2017 skupina poslanců westminsterského, skotského a evropského parlamentu. Zatímco

¹⁹ Pojmenované po baronu Sewelovi, labouristickém politikovi a dlouholetém členu Sněmovny lordů.

soudce rozhodující v první instanci žalobu odmítl, odvolací Vrchní soud pro Skotsko (Court of Session, Inner House, Scotland) nejen projevil ochotu se žalobou zabývat, ale v září 2018 vyhověl i návrhu obrátit se s předběžnou otázkou týkající se výkladu čl. 50 SEU na Soudní dvůr Evropské unie. Ten se položené otázce věnoval ve zrychleném řízení, takže stanovisko generálního advokáta (GA) bylo k dispozici již 4. prosince 2018 a o šest dnů později vydal Soudní dvůr rozsudek.

SDEU byl požádán o odpověď na otázku: „Jestliže členský stát oznámil Evropské radě na základě článku 50 Smlouvy o Evropské unii svůj záměr vystoupit z Evropské unie, dovoluje unijní právo, aby toto oznámení bylo oznamujícím členským státem jednostranně odvoláno, a pokud ano, za jakých podmínek a s jakými účinky ohledně setrvání daného členského státu v Evropské unii?“ Generální advokát i soudci Soudního dvora dospěli k názoru (byť v detailech odlišně formulovanému²⁰), že unijní právo dovoluje zpětvzetí oznámení o záměru z Evropské unie vystoupit a Spojené království by mohlo brexitový proces jednostranně ukončit. Tento závěr měl zejména vliv na politický kontext schvalování brexitové dohody v britském parlamentu. Z perspektivy unijního práva je ale zajímavějším prvkem kauzy *Wightman* za prvé rozhodování, zda by SDEU měl vůbec na předběžnou otázku odpovědět (tj. problém přípustnosti předběžné otázky), a za druhé odlišnost argumentace generálního advokáta a soudců, kterou se dobrali k v podstatě stejnému závěru.

Podle čl. 19 odst. 3 SEU rozhoduje SDEU „na žádost vnitrostátních soudů o předběžných otázkách týkajících se výkladu práva Unie nebo platností aktů přijatých orgány [EU]“. V praxi se stal mechanismus předběžné otázky vlivným kanálem pro komunikaci mezi SDEU a soudy unijních zemí, který přispěl k formulaci klíčových principů unijního práva.²¹ SDEU ale neslouží jako obecná instituce pro konzultaci otázek unijního práva. Předběžné otázky, na které SDEU odpovídá, musejí vycházet z reálně existujícího sporu řešeného vnitrostátním soudem členského státu. SDEU se proto odmítl zabývat otázkou

vycházející z jen simulované kontroverze, kdy se obě strany na výkladu relevantního práva shodly a soudní řízení vyvolaly jen proto, aby nepřímo dosáhly změny francouzské daňové legislativy (C-104/79 *Foglia*). Obdobně za nepřipustnou prohlásil Soudní dvůr otázku vyvstalou v soudním řízení zahájeném pouze pro potvrzení akademické hypotézy (C-83/91 *Meilicke*) nebo otázku položenou až poté, co byl již příslušný spor s konečnou platností rozhodnut domácím soudem (C-422/93 *Teresa Zabala Erasun*).²² V jiných kauzách ale SDEU byl ochoten (byť v rozporu s doporučeními generálního advokáta) odpovědět na otázky vycházející z řízení, jehož strany se v názoru na výklad unijního práva v podstatě shodovaly (C-458/06 *Gourmet Classic*, C-304/16 *American Express*). Nejnovější judikatura proto naznačovala spíše ochotu SDEU respektovat názor vnitrostátního soudu, že se pokládaná otázka týká skutečného sporu s prvky unijního práva.²³

Podle britské vlády nepatřilo jednostranné odvolání záměru vystoupit z EU mezi realistické scénáře brexitového procesu debatovaného v britských politických institucích. Předběžná otázka z kauzy *Wightman* by proto měla být pouze hypotetickou otázkou, vycházející z řízení vyvolaného pouze s cílem poskytnout politický argument odpůrcům brexitu. Rizika, že by mohla být předběžná otázka odmítnuta, si byl vědom i pokládající Vrchní soud pro Skotsko, který ve své komunikaci se SDEU zdůraznil malý počet předběžných otázek směřujících od skotských soudů k SDEU a frustraci skotských soudců v případě odmítnutí v případě *Wightman*.²⁴

Generální advokát ani soudci Soudního dvora se s argumenty o nepřipustnosti předběžné otázky v kauze *Wightman* neztotožnili. Podle generálního advokáta může sice SDEU odmítnout odpovědět na předběžnou otázku v případě, že žádaný výklad unijní normy nemá žádný vztah k realitě nebo se jedná o hypotetický problém (bod 35 stanoviska GA), ale v kauze *Wightman* by mohla odpověď SDEU poskytnout britským politikům vodítko pro rozhodování o (ne)schválení brexitové dohody, minimálně tím, že jim vyjasní alternativní scénáře závěrečné fáze

²⁰ Podle stanoviska generálního advokáta je možné jednostranné odvolání „za podmínky, že o odvolání bylo rozhodnuto v souladu s ústavními předpisy tohoto státu, odvolání je formálně sděleno Evropské radě a nepředstavuje zneužívající jednání“, zatímco podle rozsudku Soudního dvora musí být odvolání provedeno „jednoznačně a bezpodmínečně [...] listinou zaslanou Evropské radě poté, co dotyčný členský stát v souladu se svými ústavními předpisy přijme rozhodnutí o odvolání“. Generální advokát hovoří o odvolání „kdykoliv před uzavřením dohody o vystoupení“, zatímco podle soudců to čl. 50 SEU umožňuje „kdykoliv před vstupem dohody o vystoupení [...] v platnost“.

²¹ BOBEK, M. – KOMÁREK, J. – PASSER, J. – GILLIS, M. *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha 2005, str. 1–7.

²² Srov. STEHLÍK, V. K charakteristice vztahu mezi národními soudy a Soudním dvorem v řízení o předběžné otázce. *Jurisprudence*, 2005, roč. 14, č. 5, str. 3–7.

²³ WAHL, N. – PRETE, L. The gatekeepers of Article 267 TFEU: On Jurisdiction and Admissibility of References for Preliminary Rulings. *Common Market Law Review*, 2018, roč. 55, str. 511–548, str. 532.

²⁴ CUYVERS, A. *Wightman*, Brexit, and the sovereign right to remain. *Common Market Law Review*, 2019, roč. 56, str. 1303–1332, str. 1305.

brexitového procesu. Možnost jednostranného zastavení brexitového procesu proto není „čistě doktrinální otázka týkající se několika málo specialistů na unijní právo, jelikož otázka předložená Soudnímu dvoru může mít ve Spojeném království i v samotné Evropské unii skutečný dopad“ (bod 41 stanoviska GA).

Potenciálním dopadem odpovědi na předběžnou otázku na rozhodování zákonodárců by se ale dala odůvodnit ochota Soudního dvora odpovědět na v podstatě jakoukoliv otázku vycházející z formálně zahájeného řízení před vnitrostátním soudem. SDEU při akceptování předběžné otázky v kauze *Wightman* proto pravděpodobně ovlivnily i další faktory: 1) načasování řízení – SDEU stihnul rozhodnout před rozhodováním Dolní sněmovny, zda britské vládě povolit brexitovou dohodu podepsat, 2) nevyjasněnost pozice Corbynova vedení Labouristické strany k preferované podobě brexitu a 3) neochota akceptovat myšlenku, že by některé aktivity spojené s oblastí evropské integrace byly vyňaty ze soudní kontroly bez výslovného zakotvení ve zřizovacích smlouvách jen proto, že jde o vysoce politizovanou otázku. Pro sebeomezení doktrínou „politické otázky“ tak není v uvažování SDEU v kauze *Wightman* mnoho místa.²⁵ Naopak méně pozornosti SDEU pravděpodobně věnoval posouzení dopadu akceptování předběžné otázky v kauze *Wightman* na předvídatelnost a směřování brexitového procesu. Podle názoru generálního advokáta tak „výklad článku 50 SEU [ze strany SDEU v projednávaném řízení] nepředstavuje zásah do politického procesu vyjednávání vystoupení Spojeného království z Unie [... a] slouží navíc k vyjasnění právního rámce tohoto vystoupení, jehož aktivními aktéry jsou výkonná a zákonodárná moc Spojeného království, z hlediska unijního práva“ (bod 52 stanoviska GA). Britská vláda a parlament by tak vlastně měly být SDEU vděčné, že jim, v konstruktivním dialogu se skotským soudem, pomáhá vyjasnit právní prostor, ve kterém se během vyjednávání a schvalování brexitové dohody pohybují.

Britská vláda, Evropská komise i Rada se shodly v názoru, že unijní právo neposkytuje státu, který již Evropské radě oznámil svůj úmysl z EU vystoupit, právo jednostranně změnit svůj názor a proces vystupování z EU zastavit. Jak již bylo zmíněno, generální advokát i unijní soudci rozhodli jinak, byť

k svému závěru dospěli argumentací akcentující odlišné prvky unijního právního pořádku.

Generální advokát se vypořádal s absencí výslovného řešení (ne)možnosti odvolat záměr z EU vystoupit ve čl. 50 SEU zejména odkazem na obecná pravidla a postupy podle mezinárodního práva. Vídeňská úmluva o smluvním právu coby klíčový pramen mezinárodního právního rámce pro uzavírání a vypovídání mezinárodních smluv je přítom k možnosti zpětvzetí oznámení o vypovězení mezinárodní smlouvy poměrně vstřícná, když ve svém čl. 68 umožňuje odvolat oznámení o odstoupení od smlouvy až do okamžiku, kdy příslušné vypovězení vstoupí v platnost. Rovněž praxe vypovídání mezinárodních smluv poskytovala GA příklady soudních intervencí do procesu vypovídání mezinárodních smluv nebo zpětvzetí již oznámených vypovězení (bod 70 stanoviska GA). S argumentací založenou na mezinárodním právu a praxi to nicméně generální advokát neměl snadné. Evropská unie není smluvní stranou Vídeňské úmluvy o smluvním právu, stejně jako nejsou jejími signatáři některé unijní země (Francie, Rumunsko). A obecná deklarace zřizovacích smluv o respektování mezinárodního práva Evropskou unií (čl. 3 odst. 5 a čl. 21 odst. 1 a 2 SEU) je vyvažována argumentací založenou na autonomním charakteru unijního práva a filtrováním vnitrounitní aplikace mezinárodních právních norem prostřednictvím judikatury SDEU.²⁶ Podle generálního advokáta proto čl. 68 Vídeňské úmluvy o smluvním právu (o právu na zpětvzetí vypovězení mezinárodní smlouvy) není unijním obyčejovým pravidlem; přesto by ale měl být významným inspiračním zdrojem pro rozhodování SDEU (body 73 až 76 stanoviska GA). Svou argumentací odvozenou od mezinárodního práva pak generální advokát doplňuje jazykovým výkladem čl. 50 SEU (např. zdůrazněním formulace „oznámít úmysl vystoupit“ ve čl. 50 SEU, která podle GA implikuje možnost úmysl v budoucnosti změnit), výkladem teleologickým (cílem evropské integrace je podle čl. 1 SEU „vytváření stále užšího svazku mezi národy Evropy“ a výklad čl. 50 SEU by měl dosažení tohoto cíle usnadňovat) a historickým výkladem, vycházejícím z debat o podobě exitové klauzule během Konventu o budoucnosti Evropy. Od konečného rozsudku se stanovisko generálního advokáta odlišuje rovněž větším

²⁵ CUYVERS, A., c. d., str. 1306–1307. Obecnější pohled na debatu o politické otázce v judikatuře SDEU poskytuje BUTLER, G. *In Search of the Political Question Doctrine in EU Law. Legal Issues of Economic Integration*, 2018, roč. 45, č. 4, str. 329–354.

²⁶ Podrobněji WESSEL, R. – BLOCKMANS, S. (eds.). *Between Autonomy and Dependence. The EU Legal Order Under the Influence of International Organisations*. Haag 2013.

důrazem na respektování principu loajální spolupráce a ochrany dobré víry. Odvolání záměru z EU vystoupit proto nesmí být vystupujícím státem zneužito (v českém překladu je formulace „nepředstavuje neuzívací jednání“, v anglické verzi rozsudku „does not involve an abusive practice“), např. opakovaným podáním oznámení o záměru vystoupit podle čl. 50 odst. 2 SEU poté, co byl předcházející (br)exitový proces jednostranně přerušen. Zároveň ale generální advokát poznamenal, že taktické odvolání, před kterým varovala Evropská komise, považuje za zcela nepravděpodobné (body 154 až 156 stanoviska).

Rozsudek Soudního dvora se místo na vliv mezinárodního práva na unijní pravidla soustředil na právní specifika evropské integrace a obsah práv unijních zemí a občanů uvnitř Evropské unie. Argumentace Soudního dvora byla popsána jako „koktejl suverenity, svobody, demokracie, evropské integrace a unijního občanství“²⁷ a ústřední roli v ní má názor, že unijní právo garantuje svrchované právo členského státu zachovat si status unijního státu (bod 59 rozsudku) jako zrcadlový doplněk existence suverénního práva z EU vystoupit, garantovaného v čl. 50 SEU. Obdobné zrcadlení nalézá Soudní dvůr mezi nemožností nutit stát se do evropského integračního projektu zapojit a nemožností jej nutit Evropskou unií opustit (bod 65 rozsudku). Argumentace suverénními právy unijních zemí je, podobně jako u generálního advokáta, doplněna mixem teleologického a historického výkladu čl. 50 SEU (body 67 až 67 rozsudku). Vystupující stát proto může podle SDEU „resetovat“ (br)exitový proces kdykoliv až do okamžiku, kdy z EU skutečně vystoupí. SDEU se proto (na rozdíl od generálního advokáta) příliš nezabývá rizikem zneužití odvolání ke zlepšení vyjednávací pozice vystupujícího státu.

Dopady soudní intervence na závěr brexitové procedury

Jak již bylo zmíněno, britská vláda zareagovala na rozsudek Nejvyššího soudu v kauze *Miller* návrhem legislativy ošetřujícím zapojení parlamentu do brexitového procesu. První přijatý zákon – European Union (Notification of Withdrawal) Act 2017 – je velice stručným textem o pouhých dvou článcích,

zmocňujícím premiérku učinit kroky předvídané čl. 50 odst. 2 SEU. Pozdější brexitová legislativa z roku 2018 – European Union (Withdrawal) Act 2018 – ale poskytuje britskému parlamentu mnohem detailnější kontrolu na brexitovém procesem. Dohody o vystoupení Spojeného království z EU může podle něj britská vláda podepsat až poté, co brexitovou dohodu i rámec budoucích vztahů s EU27 schválí usnesením Dolní sněmovna; Sněmovna lordů by brexitovou dohodu a rámec postbrexitových vztahů měla alespoň vzít na vědomí. Brexitová rámcová legislativa z června 2018 sice není bezprostředním důsledkem kauzy *Miller I* (kde soud výslovně deklaroval, že parlamentní zmocnění vlády může mít velmi stručnou podobu), ale soudní výklad královské prerogativy v brexitovém kontextu vůbec umožnil parlamentu do chování vlády během brexitových jednání formálně zasahovat a pravděpodobně posílil i obecný apetit parlamentu brexitový proces kontrolovat.

Kauza *Miller I* tak z krátkodobé perspektivy přispěla v roce 2017 k odkladu odevzdání dopisu oznamujícího Evropské radě úmysl Spojeného království vystoupit z EU, ale ještě mnohem závažnější dopady měla v roce 2019. Premiérka T. Mayová byla schopná se dohodnout s vyjednávacím týmem EU na obsahu brexitové dohody i na stručné politické deklaraci nastiňující postbrexitové vztahy. Vyjednaná brexitová dohoda mohla být nepochybně stoupenci brexitu kritizována jako dokument příliš pomalu rozvolňující vazby mezi Spojeným královstvím a EU27, byla ale britskou vládou interpretována jako realistický kompromis odrážející preference Spojeného království i EU27.²⁸

Kvůli rozsudku *Miller* a na něj navazující legislativě ale britská vláda nemohla brexitovou dohodu podepsat bez toho, že by získala politický souhlas Dolní sněmovny. Dolní sněmovna tento souhlas opakovaně odmítla poskytnout a místo toho vyzvala premiérku, aby znovuotevřela jednání na unijní úrovni a vyjednala brexitovou dohodu, která by byla Dolní sněmovnou vnímána jako pro Spojené království výhodnější. Na neochotu Dolní sněmovny podpořit svým usnesením brexitovou dohodu reagovala vláda varováním, že absence dohody by mohla vést k „supertvrděmu“ brexitu bez dohody. Alternativou k tomuto scénáři bylo vždy prodloužení vyjednávání

²⁷ CUYVERS, c. d., str. 1311.

²⁸ Např. projev T. Mayové v Dolní sněmovně z 10. 12. 2018: „[...] having spent the best part of two years poring over the detail of Brexit, listening to the public's ambitions, and yes, their fears too, and testing the limits of what the other side is prepared to accept, I am in absolutely no doubt that this deal is the right one.“ K dispozici na <<https://www.gov.uk/government/speeches/pms-statement-on-exiting-the-european-union-10-december-2018>> [cit. 2020-02-12].

za dvouletou hranici, kdy ale britská vláda spuštění této možnosti neměla plně pod kontrolou, neboť prodloužení si kromě britského souhlasu vyžadovalo i jednomyslný souhlas ostatních států v Evropské radě.

Argumentační pozici britské vlády ale oslabil rozsudek SDEU v kauze *Wightman*, který možné brexitové scénáře rozšiřuje o možnost, že by Spojené království celý brexitový proces jednostranně ukončilo, např. v případě, kdyby Evropská rada odmítla britskou žádost o prodloužení dvouleté vyjednávací lhůty. I když tento scénář byl konzervativními vládami označován jako zcela mimo politickou realitu, jako alternativa vůči supertvrdému brexitu se alespoň na teoretické rovině (a například v případě jiného složení vlády) objevil. Možnost jednostranného zastavení procesu brexitu mohla být britským parlamentem vykládána jako nástroj posilující vyjednávací pozici Spojeného království, a proto posilovala jeho odhodlání žádat od britské vlády znovuotevření textu brexitové dohody. Kombinace obou judikátů tak nejen prodloužila brexitová jednání, ale rovněž vzbudila v některých politických aktérech nerealistická očekávání, která ukončily až parlamentní volby v prosinci 2019.

Zejména rozhodnutí v kauze *Miller I* se stalo rovněž předmětem rozsáhlé akademické, politické a mediální reflexe přesahující brexitovou debatu.²⁹ Velice otevřeně kriticky

se k soudní intervenci v kauze *Miller I* postavila mnohá britská média. Po zveřejnění prvoinstančního rozsudku se na první stránce novin *Daily Mail* objevily fotografie tří soudců Vrchního soudu označených jako „nepřátelé lidu“ („Enemies of the People“) a *Daily Telegraph* svůj názor na rozsudek shrnul v titulku „Soudci versus lid“ („Judges Versus People“)³⁰. Kritika soudní intervence v kauze *Miller I* a později *Wightman* coby nelegitimní snahy zabránit politickému procesu legitimizovanému referendem přitom obsahuje i jeden paradox. Britské i unijní soudy se argumentačně opíraly o koncept suverenity, ať již suverenity parlamentu (*Miller I*), nebo suverenity Spojeného království coby unijního státu (*Wightman*). I když se v soudní intervenci do brexitu setkaly novinky institucionální (Nejvyšší soud Spojeného království funguje jen od roku 2009) i právní (čl. 50 SEU se stal součástí unijního práva rovněž až v roce 2009), jejich výsledek (znovu)potvrzuje velmi tradiční koncepty ústavního a unijního práva, jakými jsou suverenity westminsterského parlamentu nebo suverenity států coby „pánů smluv“ vymezujících evropskou integraci. Otevřenou otázkou ale pochopitelně zůstává, zda se tento obnovený zájem o suverenitu stane trvalou součástí soudního uvažování o ústavním a unijním právu, anebo zůstane vyhrazen pro specifickou etapu evropské (dez)integrace z let 2016–2020.

²⁹ Analýze kauzy *Miller I* již byla kromě řady akademických článků věnována i více než třisetstránková monografie ELLIOT, M. – WILLIAMS, J. – YOUNG, A. (eds.). *The UK Constitution after Miller: Brexit and Beyond*. Oxford 2018.

³⁰ Podrobněji ROZENBERG, J. *Enemies of the People? How Judges Shape Society*. Bristol 2020, str. 30–35.

Doporučujeme specializaci
PRÁVO OBCHODNÍCH KORPORACÍ

ROZŠÍŘENÝ obsah 2020

- Komentáře k předpisům
- Monografie
- Přeložená legislativa
- Komentované vzory smluv a podání
- Vybraná judikatura

více na www.aspi.cz

 Wolters Kluwer

Když si musíte být jistí